

Alytaus miesto naujosios (Užupio) kapinės – architektūriniai ir dendrologiniai aspektai

Laimutis Januškevičius*¹, Vilma Karvelytė Balbierienė²

*Kauno technologijos universiteto Statybos ir architektūros fakulteto
Architektūros ir kraštotvarkos katedra. Studentų g. 48, LT-51367 Kaunas
Tel. (8-37) 451546, el. paštas: ¹laimis_jan@yahoo.com, ²karvelyte@gmail.com*

(Gauta 2014 m. sausio mėn.; atiduota spaudai 2014 m. balandžio mėn.; prieiga internete nuo 2014 m. gegužės 02 d.)

Anotacija

Alytuje yra trejos katalikiškos miesto kapinės, kurios susiformavo skirtingais miesto raidos laikotarpiais. Miesto teritorijoje esančių kapinių plėtra yra ribota, todėl naujosios kapinės įkurtos Užupių kaime. Šių kapinių planas yra netaisyklingos formos, kadangi suformuotos miškingoje vietovėje atsižvelgiant į reljefą. Kapinių želdinius galima sąlyginai suskirstyti į tris kategorijas – bendrųjų plotų želdiniai, foniniai želdiniai ir kapaviečių želdiniai. Iš viso Alytaus miesto Užupių kapinių kapaviečių želdiniuose auginama 120 sumedėjusių dekoratyvinių augalų rūšių ir žemesnio rango taksonų (*Pinophyta* – 80, *Magnoliophyta* – 40), priklausantys 16 šeimų ir 28 gentims (*Pinophyta* – 3 šeimos ir 9 gentys, *Magnoliophyta* – 13 ir 19). Gausiausiai atstovaujamos šios šeimos: *Cupressaceae* Rich. ex Bartling – 64 augalų taksonai, *Pinaceae* Lindl. – 12, *Ericaceae* Juss. – 11, *Rosaceae* Juss. – 7 ir *Berberidaceae* Juss. – 5. Pagal gyvenimo formas šie augalai pasiskirsto taip: medžiai – 28 augalų taksonai (23,4 % visų augalų), krūmai – 81 (67,5 %), puskrūmiai – 10 (8,3 %), vijokliai – 1 (0,8 %).

Reikšminiai žodžiai: planas, kapinės, kapavietė, paminklas, sumedėję augalai.

Abstract

Alytus has three Roman Catholic municipal cemeteries, which have been landscaped during the different historical periods and epochs of the town development. The expansion of the present cemetery located in the town is limited, thus the village of Užupiai has been chosen for newly established cemetery. Site's topography (forested area) was taken into consideration and influenced its unique layout of irregular shaped burial sections.

Greenery of the cemetery can be conditionally divided into three categories: public area plantings, background plantings and gravesite plantings. On the whole, ornamental woody plants of 120 species and taxa of lower rank (80 species and forms are *Pinophyta* and 40 – *Magnoliophyta*) are grown in the plantings of the new cemetery of Alytus. The plants belong to 16 families and 28 genera (*Pinophyta* – 3 families and 9 genera, *Magnoliophyta* – 13 families and 19 genera). The most abundantly represented families are: *Cupressaceae* Rich. ex Bartling – 64 plant taxa, *Pinaceae* Lindl. – 12, *Ericaceae* Juss. – 11, *Rosaceae* Juss. – 7 and *Berberidaceae* Juss. – 5. According to life forms the plants are distributed as follows: trees are 28 taxa (23.4 % of all plants), shrubs are 81 taxa (67.5 %), subshrubs are 10 taxa (8.3 %), liana is one taxon (0.8 %).

Key words: cemetery, gravesite, tombstone, woody plants.

Įvadas

Svarbią mūsų krašto kultūros ir istorijos palikimo dalį sudaro memorialinis paveldas. Kapinės – tai ne tik neišvengiama visų mūsų amžino poilsio vieta ir jas daugelis aplankome ne tik per Vėlines, pagerbdami mirusius artimuosius ir draugus, bet neretai užsukame ir norėdami pabėgti nuo kasdienės rutinos ar siekdami išgryninti ir apvalyti nuo bereikalingo balasto savo mintis ir dvasinį pasaulį bei, paprasčiausiai, pabūti vieni su savo mintimis. Ižengus į kapines, laikas lyg trumpam ir sustoja, nejučiom priversdamas naujai pažvelgti į gyvenimo vertybes, jų prasmę. Kapinės, kaip niekas kitas, puikiai atspindi kiekvienos tautos bei šalies ir netgi jos atskirų etnografinių regionų kultūros tradicijas, jų istorinio vystymosi savitumus ir tendencijas bei etnines jų šaknis. Ypač tai pasakytina apie kapinių bendrųjų plotų ir kapaviečių mažosios architektūros formas. Daugiau ar mažiau tai atspindi ir tvarkant bei apželdinant kapavietes. Šie klausimai mūsų šalyje kol kas mažai buvo tyrinėti ir išsamesnių, apibendrinančių šios srities darbų neturime. Šio darbo tikslas – išanalizuoti ir įvertinti Alytaus miesto kapinių architektūrinių ir dendrologinių tyrimų duomenis, suformuluojant ir pateikiant preliminarį šį darbą apibendrinančias išvadas.

Tyrimų metodika

Darbe apibendrinti 2012–2013 m. atliktų Alytaus miesto kapinių architektūrinių ir dendrologinių tyrimų rezultatai. 2012 m. buvo atlikti apžvalginiai–palyginamieji pagrindinių Alytaus miesto kapinių tyrimai, o 2013 m. – išsamesni architektūriniai ir dendrologiniai tyrimai naujosiose miesto kapinėse Užupio kaime (Nemunaičio seniūnija). Tyrimų sritis: a) planinė kapinių struktūra; b) kapaviečių mažosios architektūros formos, c) kapaviečių apželdinimui naudojamų sumedėjusių dekoratyvinių augalų rūšinio asortimento išaiškinimas.

Sudarant miesto kapinių ir Užupio kapinių schemas bei aprašant jų formavimosi sąlygas naudotasi Alytaus miesto bendrojo plano duomenimis bei istorine medžiaga (Alytus. ..., 2013; Alytaus gidas ..., 2013; Alytaus miesto ..., 2013). Taikant palyginamąjį ir analitinį metodus atliktas Užupio kapinių infrastruktūros ir bendrųjų erdvių būklės bei kapaviečių meninės–architektūrinės įvairovės vertinimas. Remtasi negausiais Vilniaus istorinių kapinių tyrinėtojų žinomais leidiniais (Zanotti, 2004; Girininkienė, 2004; Vilniaus ..., 2010).

Identifikuojant atskiras augalų rūšis ir žemesnio rango taksonus buvo pasiremta ilgamete šalies introdukuotos dendrofloros tyrimų patirtimi (Januškevičius ir kt., 2006) bei literatūriniais šaltiniais (Griffiths, 1997; Januškevičius, 2013; Krüssmann, 1976, 1977, 1978, 1983; Navasaitis, 2004). Dendrologinių tyrimų rezultatai pateikiami suvestinėje lentelėje, nurodant augalo lotynišką vardą, gyvenimo formą, paplitimą (populiarumą) Alytaus miesto kapinių kapaviečių želdiniuose ir auginimo minėtos paskirties želdiniuose perspektyvumą. Augalų gyvenimo forma nurodoma santrumpomis: m. – medis, kr. – krūmas, pkr. – puskrūmis, vj. – vijoklis. Paplitimo įvertinimui buvo pasinaudota penkių laipsnių skale, paplitimą žymint atitinkamomis santrumpomis: LD – labai dažnas, D – dažnas, V – vidutiniškai dažnas, R – retas (kapinėse rasta tik keletas egz.), LR – labai retas (kapinėse rasti tik pavieniai egzemplioriai) (Januškevičius ir kt., 2006). Auginimo perspektyvumas nurodomas naudojantis pačių pasiūlyta 3 balų skale: 1 – perspektyvūs kapinių želdynams augalai, 2 – vidutinio perspektyvumo, 3 – neperspektyvūs. Pagrindiniais kriterijais čia buvo pasirinkti atskirų augalų taksonų atsparumas žiemai bei jų dekoratyvinės ir architektūrinės savybės. Taigi, pirmai perspektyvumo grupei buvo priskirtos augalų rūšys ir formos, kurios visiškai atsparios žiemai. Vertinant dekoratyvines ir architektūrinės savybes pirmenybė visų pirma buvo teikiama žemaūgiams, puošnios formos (rutuliškos, koloniškos, svyruoklinės) formos, kiliminiams bei puošniai žydintiems augalams, nereikalaujantiems daug vietos ir puikiai tinkantys kapaviečių apželdinimui.

Tyrimų rezultatai ir jų aptarimas

Trumpa Alytaus miesto kapinių apžvalga. Alytuje yra išlikę įvairių konfesijų kapinių. Abipus Nemuno pakrančių susiformavusiame mieste išliko trejos katalikų kapinės ir dvejios žydų kapinės. Kadangi miestas buvo svarbus ne tik kaip administracinis, prekybinis, bet ir strateginis pasienio centras, po I ir II Pasaulinių karų buvo suformuota keletą karių kapinių. Iki mūsų dienų išlikusios katalikiškos kapinės susiformavo XIX–XX a. Alytus nuo XVIII a. pab. buvo padalintas tarp Carinės Rusijos imperijos ir Prūsijos karalystės. Abi miesto dalys turėjo savo kapines. Kairiajame Nemuno krante 1897 m. pastačius Šv. Angelų Sargų bažnyčią buvo įkurtos „Senosios kapinės“ miesto centre, (Savanorių g.) (Alytaus miesto..., 2013). Panašiu laikotarpiu, XIX a. pabaigoje susiformavo ir Pirmojo Alytaus kapinės („Alytaus kapinių“ Klevų g.). Pietrytiniame miesto pakraštyje (Daugų g.) esančios „Miesto kapinės“ pradėjo veikti XX a. penktojo dešimtmečio (1 pav.).

1 pav. Alytaus miesto kapinių išsidėstymo schema: 1) „Alytaus kapinės“; 2) „Centro kapinės“; 3) „Miesto kapinės“; 4) Užupių kaimo kapinės.

Fig. 1. The layout of Alytus town Municipal Graveyard

Dabartiniu metu tolimesnė šių kapinių plėtra yra ribojama. Pirmojo Alytaus Klevų gatvės kapinėse baigėsi laisvos laidojimo vietos, todėl, vadovaujantis Alytaus miesto savivaldybės tarybos sprendimu kapinės tapo riboto laidojimo kapinėmis ir jose laidojama tik į turimas ir prižiūrimas kapavietes. Taip pat Alytaus mieste riboto laidojimo kapinės, kuriose galima laidoti tik į turimas ir prižiūrimas kapavietes, yra Daugų gatvėje ir Senosiose Savanorių g. kapinėse (Alytaus gidas, 2013). Vienintelės veikiančios miesto kapinės, kuriose gali būti formuojamos naujos kapavietės, formuojami nauji kapai ir pakartotinai laidojama esamuose kapuose, yra suformuotos Užupių kaimo kapinės (1 pav.).

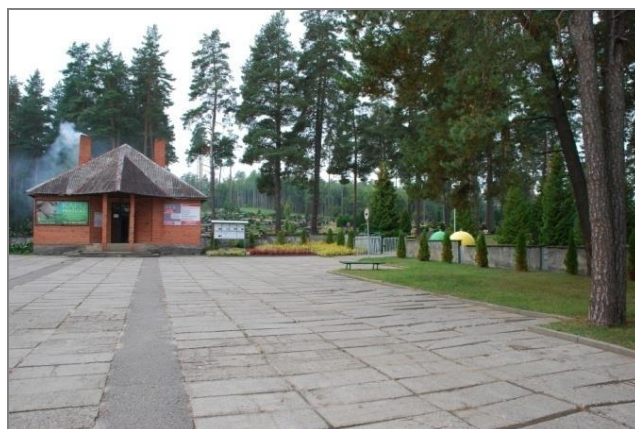
Architektūriniai Užupių kaimo kapinių tyrimai. Užupių kaimo kapinės pradėjo veikti apie 1990 metus. Planuojant tolimesnę miesto plėtrą, būsimų kapinių teritorija buvo numatyta dar 1988 m. Tuometinė Alytaus miesto valdžia išskyrė būsimų kapinių plotą pietinėje miesto pusėje, Sudvajų miško teritorijoje (1 pav.). Numatytame 13,7 ha kapinių sklype buvo atliktas miško kirtimas, suformuotas pagrindinis privažiavimas, įvestas vandentiekis, elektra, o visa kapinių teritorija aptverta (2 pav.).

Atsižvelgiant į vietovės gamtines sąlygas, šių kapinių teritorija yra netaisyklingo plano. Kapinių vidinei planinei struktūrai yra būdinga radialinė takų sistema, kuri lemia plastišką įvairių formų ir skirtingų dydžių kvartalų išdėstymą (2 pav.). Erdvus pagrindinis įvažiavimas suformuotas rytinėje kapinių pusėje nuo kelio vedančio į Sudvajų kaimą. Prie centrinių kapinių įėjimo pastatyta keletą aptarnavimo infrastruktūros statinių. Už centrinio įėjimo išskirta reprezentacinė kapinių erdvė, už kurios atskiri takai veda į kalvelėse suformuotus užlaidojimo kvartalus (3 pav.).

2 pav. Užupių kaimo kapinių schema

Fig.2. The plan of Užupiai Graveyard

3 pav. Užupių kaimo kapinių prieigos. Pagrindinis įėjimas (nuotraukos L. Januškevičiaus)

Fig. 3. The access roads of Užupių Graveyard. The plan of the main entrance (photos by L. Januškevičius)

4 pav. Užupių kaimo bendras kapinių vaizdas (nuotraukos L. Januškevičiaus)

Fig.4. The general view of Užupių Graveyard (photos by L. Januškevičius)

Didžiausią įtaką kapinių aplinkai turi kalvotas reljefas ir miškas. Kalvelėse suformuoti netaisyklingi laidojimo kvartalai susilieja su miškingos vietovės aplinka ir suteikia įvairovės bei plastiškumo tvarkingoms kapinių eilėms bei padeda išvengti monotonijos (4 pav.). Tai naujausios miesto kapinės, todėl kapai nepasižymi gausia antkapinių paminklų įvairove, tačiau yra originalių ir savitų antkapių su tinkamai sutvarkytomis kapavietėmis, kurios išsiskiria savo kompozicine derme, forma, tinkamų dekoratyvinių augalų parinkimu (4 pav.).

Dendrologiniai tyrimai. Kapinių želdinius galima sąlyginai suskirstyti į tris kategorijas – bendrųjų plotų želdiniai, foniniai želdiniai ir kapaviečių želdiniai. Pirmai kategorijai paprastai priskiriami kapinių prieigų želdiniai, foniniams želdiniams – kapinių teritorijoje augantys seni vietinių rūšių medžiai. Kapaviečių želdiniai – tai kapaviečių apželdinimui ir sutvarkymui naudojami įvairūs žemaūgiai medžiai, krūmai bei žoliniai dekoratyviniai augalai. 2012 m. buvo vykdomi apžvalginiai-palyginamieji Alytaus miesto kapinių tyrimai. 2013 m. buvo atlikti išsamūs Alytaus miesto naujųjų kapinių, esančių Užupio kaime (Nemunaičio seniūnija), želdinių tyrimai, pagrindinį dėmesį skiriant kapaviečių apželdinimui naudojamų sumedėjusių dekoratyvinių augalų rūšinio asortimento išaiškinimui. Apibendrinus tyrimų duomenis, nustatyta, kad iš viso Alytaus miesto naujųjų kapinių kapaviečių želdiniuose auginama 120 sumedėjusių dekoratyvinių augalų rūšių ir žemesnio rango taksonų (*Pinophyta* – 80, *Magnoliophyta* – 40), priklausantys 16 šeimų ir 28 gentims (*Pinophyta* – 3 šeimos ir 9 gentys, *Magnoliophyta* – 13 ir 19). Gausiausiai atstovaujamos šios šeimos: *Cupressaceae* Rich. ex Bartling – 64 augalų taksonai, *Pinaceae* Lindl. – 12, *Ericaceae* Juss. – 11, *Rosaceae* Juss. – 7 ir *Berberidaceae* Juss. – 5 (1, 2 lentelės). Pagal gyvenimo formas šie augalai pasiskirsto taip: medžiai – 28 augalų taksonai (23,4 % visų augalų), krūmai – 81 (67,5 %), puskrūmiai – 10 (8,3 %), vijokliai – 1 (0,8 %). Tokių kapaviečių augalų procentinį pasiskirstymą lemia nedidelis kapaviečių želdinamas plotas (6–7 kvadratiniai metrai), kuriame gali būti pasodinti tik labai nedideli, kompaktiškos formos augalai. Taigi, dominuoja įvairios, krūmais augančios žemaūgės ir nykštukinės spygliuočių veislės. Iš medžių auginamos tik dekoratyvinės formos, turinčios kompaktišką, kolonišką formą lają (*Chamaecyparis lawsoniana* ‘Erecta’, *Juniperus chinensis* ‘Columnaris’, *Juniperus communis* ‘Hibernica’, *Juniperus scopulorum* ‘Blue Arrow’, *Juniperus scopulorum* ‘Skyrocket’, *Larix kaempferi* ‘Pendula’ ir kt.) (1 lentelė).

Pagal paplitimą kapaviečių želdiniuose tirti augalai pasiskirsto taip: LD (labai dažni) – 10 rūšių ir žemesnio rango augalų taksonų (8,3 %), D (dažni) – 19 (15,8 %), V (vidutinio dažnumo) – 18 (15 %) , R (reti) – 65 (54,3 %), LR (labai reti) – 8 (6,6 %) (žr. metodiką). Pagal auginimo perspektyvumą augalai pasiskirsto: 1 (perspektyvūs) – 51 augalų taksonas (42,5 % visų tirtų augalų), 2 (vidutinio perspektyvumo) – 60 (50 %) ir 3 (neperspektyvūs) – 9 (7,5 %). Aptariant tyrimų rezultatus, reiktų akcentuoti ir tai, kad visi kapaviečių apželdinimui naudojami augalai yra introdukuoti (svetimžemiai). Vietinės dendrofloros augalai auga arba auginami tik kapinių bendro naudojimo ir foniniuose želdiniuose, kurių rūšinis asortimentas šiame straipsnyje išsamiau nenagrinėjamas.

1 lentelė. Alytaus miesto naujųjų (Užupio) kapinių sumedėję dekoratyviniai augalai
Table 1. Ornamental woody plants in the new (Užupis) cemetery of Alytus town

Eil. Nr.	Augalo lotyniškas vardas	Gyvenimo forma	Augalų paplitimas	Auginimo perspektyvumas
1	2	3	4	5
	<i>Pinophyta</i> – Pušūnai			
1.	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> ‘Alumii’	m.	R	3
2.	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> ‘Blue Surprise’	m.	R	3
3.	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> ‘Erecta’	m.	LR	3
4.	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> ‘Stewartii’	m.	R	3
5.	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i> ‘Triomf van Boskoop’	m.	R	3
6.	<i>Chamaecyparis obtusa</i> ‘Gracilis’		R	2
7.	<i>Chamaecyparis obtusa</i> ‘Nana Gracilis’	kr.	R	2
8.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> ‘Boulevard’	kr.	R	2

1 lentelės tęsinys

1	2	3	4	5
9.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Filifera Aurea Nana'	kr.	R	1
10.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Filifera Gracilis'	kr.	LR	2
11.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Filifera Nana'	kr.	D	1
12.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Plumosa'	m.	R	2
13.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Plumosa Aurea'	m.	R	2
14.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Squarrosa'	m.	R	2
15.	<i>Chamaecyparis pisifera</i> 'Sungold'	kr.	R	1
16.	<i>Juniperus chinensis</i> 'Columnaris'	m.	R	2
17.	<i>Juniperus chinensis</i> 'Stricta'	m.	D	2
18.	<i>Juniperus chinensis</i> 'Monarch'	m.	R	2
19.	<i>Juniperus communis</i> var. <i>depressa</i>	kr.	R	1
20.	<i>Juniperus communis</i> 'Green Carpet'	kr.	V	1
21.	<i>Juniperus communis</i> 'Hibernica'	m.	R	1
22.	<i>Juniperus communis</i> 'Repanda'	kr.	R	1
23.	<i>Juniperus communis</i> 'Suecica'	m.	V	1
24.	<i>Juniperus conferta</i>	kr.	LR	2
25.	<i>Juniperus davurica</i>	kr.	D	2
26.	<i>Juniperus horizontalis</i>	kr.	D	1
27.	<i>Juniperus horizontalis</i> 'Andorra Compact'	kr.	R	1
28.	<i>Juniperus horizontalis</i> 'Blue Chip'	kr.	R	1
29.	<i>Juniperus horizontalis</i> 'Douglasii'	kr.	R	1
30.	<i>Juniperus horizontalis</i> 'Glauca'	kr.	V	1
31.	<i>Juniperus horizontalis</i> 'Golden Carpet'	kr.	R	1
32.	<i>Juniperus x media</i> 'Old Gold'	kr.	R	2
33.	<i>Juniperus x media</i> 'Pfitzeriana'	kr.	V	2
34.	<i>Juniperus x media</i> 'Pfitzeriana Aurea'	kr.	V	2
35.	<i>Juniperus x media</i> 'Pfitzeriana Compacta'	kr.	D	2
36.	<i>Juniperus x media</i> 'Pfitzeriana Glauca'	kr.	R	2
37.	<i>Juniperus procumbens</i> 'Nana'	kr.	R	1
38.	<i>Juniperus sabina</i> 'Blue Danube'	kr.	LR	1
39.	<i>Juniperus sabina</i> 'Tamariscifolia'	kr.	LD	2
40.	<i>Juniperus sabina</i> 'Variegata'	kr.	V	1
41.	<i>Juniperus scopulorum</i> 'Blue Arrow'	m.	V	1
42.	<i>Juniperus scopulorum</i> 'Blue Heaven'	m.	R	1
43.	<i>Juniperus scopulorum</i> 'Skyrocket'	m.	V	1
44.	<i>Juniperus squamata</i> 'Blue Carpet'	kr.	LD	1
45.	<i>Juniperus squamata</i> 'Blue Star'	kr.	LD	1
46.	<i>Juniperus squamata</i> 'Meyeri'	kr.	R	2
47.	<i>Larix kaempferi</i> 'Pendula'	m.	R	1
48.	<i>Microbiota decussata</i>	kr.	R	2
49.	<i>Picea abies</i> 'Echiniformis'	kr.	R	1
50.	<i>Picea abies</i> 'Nidiformis'	kr.	D	1
51.	<i>Picea glauca</i> 'Conica'	kr.	LD	1
52.	<i>Picea glauca</i> 'J.W. Daisy's White'	kr.	R	1
53.	<i>Picea glauca</i> 'Laurin'	kr.	R	1
54.	<i>Picea glauca</i> 'Sander's Blue'	kr.	R	1
55.	<i>Picea pungens</i> 'Koster'	m.	R	2
56.	<i>Pinus mugo</i>	kr.	D	2
57.	<i>Pinus mugo</i> 'Mops'	kr.	D	1
58.	<i>Pinus mugo</i> var. <i>pumilio</i>	kr.	D	1
59.	<i>Taxus baccata</i>	kr.	R	3
60.	<i>Taxus baccata</i> 'Dovastonianiana'	kr.	R	2
61.	<i>Taxus baccata</i> 'Fastigiata'	kr.	R	2
62.	<i>Taxus baccata</i> 'Fastigiata Robusta'	kr.	V	1
63.	<i>Thuja occidentalis</i>	m.	D	2
64.	<i>Thuja occidentalis</i> 'Aurescens'	m.	V	2

1 lentelės tęsinys

1	2	3	4	5
65.	<i>Thuja occidentalis</i> ‘Columna’	m.	LD	1
66.	<i>Thuja occidentalis</i> ‘Danica’	kr.	R	1
67.	<i>Thuja occidentalis</i> ‘Dumosa’	kr.	D	2
68.	<i>Thuja occidentalis</i> ‘Fastigiata’	m.	R	2
69.	<i>Thuja occidentalis</i> ‘Globosa’	kr.	D	2
70.	<i>Thuja occidentalis</i> ‘Golden Globe’	kr.	R	2
71.	<i>Thuja occidentalis</i> ‘Hoveyi’	kr.	R	2
72.	<i>Thuja occidentalis</i> ‘Little Gem’	kr.	LD	1
73.	<i>Thuja occidentalis</i> ‘Pumila’	kr.	LD	1
74.	<i>Thuja occidentalis</i> ‘Rheingold’	kr.	D	1
75.	<i>Thuja occidentalis</i> ‘Smaragd’	m.	D	1
76.	<i>Thuja occidentalis</i> ‘Spiralis’	m.	R	2
77.	<i>Thuja occidentalis</i> ‘Umbraculifera’	kr.	R	2
78.	<i>Thuja orientalis</i> ‘Aurea Nana’	kr.	LR	3
79.	<i>Thujopsis dolabrata</i> ‘Nana’	kr.	R	2
	Magnoliophyta – Magnolijūnai			
80.	<i>Berberis thunbergii</i> ‘Atropurpurea’	kr.	R	2
81.	<i>Berberis thunbergii</i> ‘Atropurpurea Nana’	kr.	R	1
82.	<i>Berberis thunbergii</i> ‘Aurea’	kr.	R	2
83.	<i>Berberis thunbergii</i> ‘Kobold’	kr.	LR	1
84.	<i>Betula pendula</i> ‘Youngii’	m.	LR	2
85.	<i>Buxus sempervirens</i>	kr.	LD	2
86.	<i>Calluna vulgaris</i> ‘Alba plena’	pkr.	R	2
87.	<i>Calluna vulgaris</i> ‘Alba Praecox’	pkr.	R	2
88.	<i>Calluna vulgaris</i> ‘Aurea’	pkr.	R	2
89.	<i>Calluna vulgaris</i> ‘Boskoop’	pkr.	V	2
90.	<i>Calluna vulgaris</i> ‘Gold Haze’	pkr.	V	2
91.	<i>Calluna vulgaris</i> ‘Gold Night’	pkr.	R	2
92.	<i>Calluna vulgaris</i> ‘Hollandia’	pkr.	R	2
93.	<i>Cotoneaster dammeri</i>	kr.	D	2
94.	<i>Cotoneaster dammeri</i> var. <i>radicans</i>	kr.	D	2
95.	<i>Cotoneaster horizontalis</i>	kr.	V	1
96.	<i>Cotoneaster microphyllus</i>	kr.	R	1
97.	<i>Erica carnea</i>	pkr.	R	2
98.	<i>Erica carnea</i> ‘Alba’	pkr.	R	2
99.	<i>Erica carnea</i> ‘Atropurpurea’	pkr.	R	2
100.	<i>Euonymus fortunei</i> ‘Emerald Gaiety’	kr.	V	1
101.	<i>Euonymus fortunei</i> ‘Emerald’n Gold’	kr.	V	1
102.	<i>Hedera helix</i>	kr.	V	2
103.	<i>Hydrangea arborescens</i> ‘Grandiflora’	kr.	D	2
104.	<i>Hydrangea macrophylla</i>	kr.	R	2
105.	<i>Ligustrum vulgare</i>	kr.	D	2
106.	<i>Lonicera pileata</i>	kr.	V	2
107.	<i>Mahonia aquifolium</i>	kr.	D	2
108.	<i>Rhododendron catawbiense</i>	kr.	R	2
109.	<i>Rhus typhina</i>	kr.	R	3
110.	<i>Salix caprea</i> ‘Pendula’	m.	R	1
111.	<i>Salix integra</i> ‘Hakuro Nishiki’	m.	R	1
112.	<i>Salix lanata</i>	kr.	LR	3
113.	<i>Salix purpurea</i> ‘Pendula’	m.	R	1
114.	<i>Spiraea x arguta</i>	kr.	R	2
115.	<i>Spiraea japonica</i> ‘Gold Flame’	kr.	V	1
116.	<i>Stephanandra incisa</i>	kr.	R	2
117.	<i>Vinca minor</i>	kr.	LD	1
118.	<i>Vinca minor</i> ‘Variegata’	kr.	LD	1
119.	<i>Weigela florida</i>	kr.	R	2

2 lentelė. Alytaus miesto naujųjų (Užupio) kapinių sumedėjusių dekoratyvinių augalų sisteminis pasiskirstymas
Table 2. Systematic distribution of ligneous decorative plants in Alytus town New (Užupis) Municipal Graveyard

Šeimos eil. nr.	Šeima	Iš viso taksonų, vnt.	Rūšių skaičius, vnt.	Formų skaičius, vnt.
	<i>Pinophyta</i> – Pušūnai	80	6	74
1.	<i>Cupressaceae</i> Bartling	64	4	60
2.	<i>Pinaceae</i> Lindl.	12	1	11
3.	<i>Taxaceae</i> Gray	4	1	3
	<i>Magnoliophyta</i> – Magnolijūnai	40	17	23
4.	<i>Anacardiaceae</i> Lindl.	1	1	
5.	<i>Apocynaceae</i> Juss.	2	1	1
6.	<i>Araliaceae</i> Juss.	1	1	
7.	<i>Berberidaceae</i> Juss.	5	1	4
8.	<i>Betulaceae</i> C. A. Agardh.	1		1
9.	<i>Buxaceae</i> Dumort.	1	1	
10.	<i>Caprifoliaceae</i> Juss.	2	2	
11.	<i>Celastraceae</i> R. Br.	2		2
12.	<i>Ericaceae</i> Juss.	11	2	9
13.	<i>Hydrangeaceae</i> Dumort.	2	1	1
14.	<i>Oleaceae</i> Hoffsgg. et Link	1	1	
15.	<i>Rosaceae</i> Juss.	7	5	2
16.	<i>Salicaceae</i> Mirb.	4	1	3
	Iš viso:	120	23	97

Apibendrinant norėtusi pažymėti, kad Dzūkijos etnografinio regiono kapinių architektūriniai ir dendrologiniai tyrimai tik pradėti ir ateityje, neabejotinai, bus tęsiami. Artimiausiais metais numatomos tirti Dzūkijos regiono miestų, nedidelių miestelių bei kaimų kapinės, išryškinant ir įvertinant jų tvarkymo ir želdinimo tiek architektūrinius, tiek floristinius savitumus ir aspektus.

Išvados

Apibendrinus atliktų tyrimų duomenis, galima padaryti šias išvadas:

1. Alytaus miesto kapinių formavimasis glaudžiai siejasi su miesto istorine ir kultūrine raida. XX a. prasidėjęs spartus miesto augimas apribojo čia susiformavusių kapinių plėtrą. Todėl formuojant miesto kapines buvo pasirinkta užmiesčio pietrytinėje pusėje esanti teritorija netoli Užupių kaimo.
2. Užupio kaimo kapinių savitumą lemia gamtinė aplinka bei teritorijos išplanavimas kur išskiriamos bendro naudojimo zonos ir užlaidojimo kvartalai. Kapinėse vyrauja nauji užlaidojimai, todėl kapaviečių architektūrinė ir kompozicinė raiška yra gana vienalytė ir monotoniška. Vis dėlto galima išskirti negausias kapaviečių grupes, kurių paminklai išsiskiria savo kompozicine derme, forma bei tinkamu dekoratyvinių augalų parinkimu.
3. Kapinių želdinius galima sąlyginai suskirstyti į tris kategorijas – bendrųjų plotų želdiniai, foniniai želdiniai ir kapaviečių želdiniai.
4. Iš viso Alytaus miesto naujųjų kapinių kapaviečių želdiniuose auginama 120 sumedėjusių dekoratyvinių augalų rūšių ir žemesnio rango taksonų (*Pinophyta* – 80, *Magnoliophyta* – 40), priklausantys 16 šeimų ir 28 gentims (*Pinophyta* – 3 šeimos ir 9 gentys, *Magnoliophyta* – 13 ir 19). Gausiausiai atstovaujamos šios šeimos: *Cupressaceae* Rich. Ex Bartling – 64 augalų taksonai, *Pinaceae* Lindl. – 12, *Ericaceae* Juss. – 11, *Rosaceae* Juss. – 7 ir *Berberidaceae* Juss. – 5.
5. Pagal gyvenimo formas šie augalai pasiskirsto: medžiai – 28 augalų taksonai (23,4 % visų augalų), krūmai – 81 (67,5 %), puskrūmai – 10 (8,3 %), vijokliai – 1 (0,8 %). Pagal paplitimą kapaviečių želdiniuose pasiskirstymas toks: LD (labai dažni) – 10 rūšių ir žemesnio rango taksonų (8,3 %), D (dažni) – 19 (15,8 %), V (vidutinio dažnumo) – 18 (15 %) , R (reti) – 65

(54,3 %), LR (labai reti) – 8 (6,6 %) (žr. metodiką). Pagal auginimo perspektyvumą: 1 (perspektyvūs) – 51 augalų taksonas (42,5 % visų tirtų augalų), 2 (vidutinio perspektyvumo) – 60 (50 %) ir 3 (neperspektyvūs) – 9 (7,5 %).

Literatūros sąrašas

1. *Alytaus gidas*. 2013. [interaktyvus]. [žiūrėta 2013-10-03]. Prieiga per internetą: <https://www.fm99.lt/pirmojo-alytaus-kapines-riboto-laidojimo>
2. *Alytaus miesto bendrasis planas*. 2013. [interaktyvus]. [žiūrėta 2013-10-03]. Prieiga per internetą: <https://www.geoport.lt/>
3. *Alytus*. 2013. [interaktyvus]. [žiūrėta 2013-10-20]. Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Alytaus>
4. Griffiths M. *Index of Garden Plants*. Bath: Macmillan, 1997.
5. Januškevičius L. *Medžiai ir krūmai aplinkai puošti*. Vilnius, 2013.
6. Januškevičius L., Baronienė V., Liagienė D. *Sumedėjusių augalų introdukcija ir aklimatizacija bei jų rezultatai ir perspektyvos Lietuvoje*. Kaunas, 2006.
7. Krüssmann G. Bd. 1 – 486 S; 1977. Bd. 2 – 466 S; 1978. Bd. 3 – 496 S. *Handbuch der Laubgehölze*. Berlin und Hamburg: Paul Parey, 1976.
8. Krüssmann G. *Handbuch der Nadelgehölze*. Berlin und Hamburg: Paul Parey, 1983.
9. Navasaitis M. *Dendrologija*. Vilnius, 2004.
10. *Vilniaus bernardinų kapinės 1810–2010*. Vilnius, 2010.
11. Zanotti B., Girininkienė V. *Vilniaus kapinės*. Vilnius, 2004.

Architectural and Dendrological Aspects in Alytus New Municipal (Užupis) Cemetery

(Received in January, 2014; Accepted in April, 2014; Available Online from 2nd of May, 2014)

Summary

The new Užupis cemetery of Alytus town was landscaped in the territory of Sudvajai forest occupying the territory of 13.7 ha. Taking into consideration the natural conditions of the locality, irregular layout of the cemetery has been chosen. The radial system of the pathways is characteristic for the internal structure of the cemetery outline, which determines the flexible allotment of the sections of the cemetery presenting diverse configurations and sizes. The up-and-down relief as well as the adjacent forest greatly influences the environment of the graveyard. The unequal and irregular sections of the burial-grounds designed on the hills merge with the forested environment and contribute to the diversity and plasticity of the orderly settled rows of graves avoiding the monotony. This municipal cemetery is the most recently constructed graveyard in the town; therefore, the graveyard does not signify itself by the abundant variety of the tombstones on the graves. However, one can come across very unconventional and unique tombstones with the adequately preserved and cleaned graves, which distinguish themselves by their compositional harmony, form, properly selected decorative plants and greenery.

Greenery of the cemetery can be conditionally divided into three categories: public area plantings, background plantings and gravesite plantings. The plantings of the newly established cemetery of Alytus consist of the ornamental woody plants of 120 species and taxa of lower rank (80 species and forms are *Pinophyta* and 40 – *Magnoliophyta*), belonging to 16 families and 28 genera (*Pinophyta* – 3 families and 9 genera, *Magnoliophyta* – 13 and 19). The most abundantly represented families are: *Cupressaceae* Rich. ex Bartling – 64 plant taxa, *Pinaceae* Lindl. – 12, *Ericaceae* Juss. – 11, *Rosaceae* Juss. – 7 and *Berberidaceae* Juss. – 5 (tables 1, 2). According to life forms the plants are distributed as follows: trees are 28 taxa (23.4 % of all plants), shrubs are 81 taxa (67.5 %), subshrubs are 10 taxa (8.3 %), liana is one taxon (0.8 %). Distribution of the plants by their frequency in the plantings of gravesites is the following: VF (very frequent) are 10 species and taxa of lower rank (8.3 % of all plants), F (frequent) – 19 (15.8 %), AF (average frequency) – 18 (15 %), R (rare) – 65 (54.3 %), VR (very rare) – 8 (6.6 %) (see Methods). According to the prospectively of growing the plants are distributed as follows: 1 (promising plants) - 51 taxa (42.5 % of all explored plants), 2 (plants of average prospectively) – 60 (50 %) and 3 (prospectless plants) – 9 (7.5 %).